Yeni bir Deniz Koridoru mu, Jeopolitik Tuzak mı? Funan Techo Kanalı ve Bölgesel Güç Dengeleri

Son yıllarda Güneydoğu Asya'da altyapı projeleri, yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda siyasi ve stratejik boyutlarıyla da dikkat çekmektedir. Bu çekişmenin son halkası Funan Techo kanalı en çok tartışılan konuların başına gelmektedir. Kamboçya'nın Mekong Nehri'ni Tayland Körfezi'ne bağlayacak olan Funan Techo Kanalı, başkent Phnom Penh'den başlayarak Tayland Körfezi kıyısındaki Kep sahil şehrine kadar 180 kilometrelik geniş bir hatta uzanmaktadır. Yaklaşık 1,7 milyar dolarlık bir bütçeye sahip olduğu tahmin edilen bu projeyi Çin'in Devlet Yol ve Köprü Şirketi üstlenmiştir.

Pek çok çevrede "Çin'in kanalı" olarak da anılan Funan Techo Projesi, her ne kadar ekonomik entegrasyonu artırmak ve mal ile insan dolaşımını kolaylaştırmak amacıyla planlanmış olsa da, siyasi ve jeopolitik etkilerinin son derece büyük boyutlara ulaşacağı öngörülmektedir. Doğrudan Çin tarafından finanse edilen bu kanalın, Güney Asya'daki güç dengelerini yeniden şekillendirmesi beklenmektedir.

Projenin çevresel etkileri bir yana, stratejik yönü özellikle Vietnam ve ABD'de ciddi endişe ve şüphelere yol açmaktadır. Zira kanalın inşasıyla birlikte Kamboçya'nın ticaret kapasitesinin artması, Çin'in bölgedeki nüfuzunu daha da pekiştirebilir. Ayrıca kanal, Kamboçya'nın Vietnam limanlarına olan bağımlılığını azaltarak bölgesel ticareti kolaylaştıracaktır.

Kanalın Teknik Özellikleri ve Kamboçya İçin Stratejik Önemi

Çin ve Kamboçya yetkililerinin açıklamalarına göre kanalın 100 metre genişliğe ve 5,4 metre derinliğe sahip olması planlanıyor. Bu kapasite, 3.000 tonluk gemilerin geçişine olanak tanıyacak; bu da yaklaşık 150 büyük konteynere denk geliyor. Kanalın taşıma kapasitesi, Mississippi ve Tuna nehirlerine eşdeğer bir hacmi ifade ediyor. Proje kapsamında ayrıca 3 baraj, 11 köprü ve 200 kilometreden fazla yol ve kaldırım inşa edilecek. Çalışmaların 2028 yılında tamamlanması öngörülüyor.

Pek çok gözlemciye göre kanal, yeni lider Hun Manet'in babası, eski başbakan Hun Sen'in gölgesinden sıyrılarak kendi siyasi vizyonunu ortaya koyacağı bir "ulusal gurur projesi"ne dönüşmüş durumda. Hatta bu proje, Hun Manet'in kendi siyasi mirasını inşa etme yolunda önemli bir adım olarak görülüyor. Kanalın etkileri yalnızca sembolik değil; bölgesel ticaret haritasını kökten değiştirme potansiyeli taşıyor.

Kanal aynı zamanda Kamboçya'nın ihracatının büyük bir kısmının geçtiği, Vietnam kontrolündeki Mekong Deltası'na olan bağımlılığını ciddi ölçüde azaltacağından, Kamboçyalı analistler tarafından "nefes alma kanalı" olarak tanımlanıyor. Kamboçya Hükûmeti, 2030 yılına kadar dünyanın en büyük 10 tarım üreticisinden biri olmayı hedefliyor. Ancak mevcut kara altyapısı bu hedef için yeterli değil; ülkede sadece 2.400 kilometrelik asfalt yol bulunuyor. Bu nedenle su yollarının önemi giderek artıyor.

Kanal, Kamboçya'nın tarımsal iç bölgelerini güneydeki sahil kesimleriyle birleştirerek hem ihracatın Vietnam üzerinden transit geçişine olan bağımlılığı ortadan kaldıracak hem de ülkenin maden zenginliklerini uluslararası pazarlara ulaştırma şansını artıracak. Fransız ve Çinli araştırmalara göre, Kamboçya'nın güney bölgeleri demir, altın, bakır, alüminyum ve fosfat gibi madenler açısından zengin yataklara sahip.

Bu yönüyle kanal, Kamboçya'yı Mekong Nehri'ne bağımlı, denize kapalı bir ülkeden; siyasi ve coğrafi bağımsızlığını adım adım pekiştirmeye çalışan, bölgesel bir aktöre dönüştüren devasa bir proje olarak öne çıkıyor.

Kamboçya'nın Çin ile işbirliği ekonomik açıdan önemli avantajlar sunuyor. Çin'in bölgedeki altyapı

yatırımları ve serbest ticaret anlaşmaları sayesinde 1 milyondan fazla Kamboçyalının Çinli şirketlerde çalıştığı, ülkenin Gayri Safi Yurt İçi Hasılasında (GSYH) kayda değer artışlar yaşandığı ifade ediliyor.

Ancak denklemin diğer tarafında, Kamboçya'nın dış borçlarının yaklaşık %40'ının Çin bankalarına ait olması dikkat çekiyor. Bu durum, özellikle Güney Çin Denizi gibi hassas jeopolitik konularda Phnom Penh'in siyasi karar alma süreçlerindeki bağımsızlığını kısıtlayabilir.

"Bir Kuşak Bir Yol"un Güneydoğu Ayağı: Funan Techo Kanalı ve Ream Askeri Üssü

Kanal, Çin'in etkisini gizlemek bir yana, ismiyle dahi bu nüfuzu açıkça yansıtmaktadır. "Funan" ismi, milattan sonra 3. yüzyılda Kamboçya bölgesine Çinliler tarafından verilen isimdi. Bu adlandırma, Çin'in tarihsel etkisinin ülkede olumlu karşılandığını göstermesinin yanı sıra, kanalın "Bir Kuşak Bir Yol" projesinin fiilî bir uzantısı olduğuna da işaret etmektedir.

Funan Techo Kanalı, aynı zamanda Çin'in "İnci Dizisi" olarak bilinen stratejisinin bir parçasıdır. Bu strateji, Hint Okyanusu'ndan Güney Çin Denizi'ne uzanan bir liman ve deniz üssü ağı aracılığıyla ABD'nin bölgedeki nüfuzunu sınırlamayı ve küresel deniz ticareti yolları üzerindeki kontrolünü artırmayı hedeflemektedir. Bu ağ, Myanmar, Sri Lanka, Pakistan, Cibuti, Birleşik Arap Emirlikleri gibi ülkelerdeki limanları ve deniz üslerini kapsamaktadır.

Kanalın "Bir Kuşak Bir Yol" için taşıdığı önem o denli büyüktür ki, Çin burada askerî varlık da inşa etmeye başlamıştır. Çin dış politikasında askerî yayılmacılık nadiren görülen bir eğilim olsa da, Cibuti örneğinde olduğu gibi, ekonomik ve stratejik çıkarlarını korumak amacıyla Kamboçya'daki Ream Deniz Üssü bu ağın en yeni halkası olarak öne çıkmaktadır.

Söz konusu üs, kanalın ağzına oldukça yakın bir konumda yer almakta ve 2022 yılından bu yana Çin finansmanı ile geliştirilmektedir. Uydu görüntüleri, Çin savaş gemilerinin bu üsse demirlediğini ortaya koyarken, Japonya gibi diğer ülkelerin benzer taleplerinin Kamboçya hükûmeti tarafından reddedildiği bildirilmektedir. Her ne kadar kanalın derinliği yalnızca küçük sahil donanmalarının geçişine uygun olsa da, Pentagon, bu kanalın ileride daha geniş çaplı bir deniz çatışmasında lojistik destek hattı hâline gelmesinden endişe etmektedir.

Ream Deniz Üssü'nün konumu, derin sulara yakınlığıyla birlikte değerlendirildiğinde, Çin'in Güney Çin Denizi'ndeki hak iddialarının temelini oluşturan "Dokuz Çizgili Hat" üzerindeki ısrarını daha etkili şekilde sürdürebilmesi açısından büyük bir stratejik avantaj sağlamaktadır.

Bu gelişmeler karşısında Vietnam, bölgedeki manevra alanının daraldığını hissetmektedir. Çin ile arasında uzun süredir süregelen Paracel ve Spratly Adaları üzerindeki egemenlik ihtilafı, bugün Funan Techo Kanalı ile yeni bir boyut kazanmış durumdadır. Zira kanal, Vietnam açısından sadece deniz ticareti için değil, Mekong Deltası üzerindeki su paylaşımı açısından da stratejik bir tehdit oluşturmaktadır.

Vietnam, gelecekte Mekong Nehri suyunun %50'sinin yön değiştirmesinden kaygı duymaktadır. Bu durum, ülkenin gıda üretiminin yaklaşık %90'ını sağlayan Mekong Deltası'nı ve gayrisafi yurt içi hasılasının %17'sini doğrudan etkileyebilir. İklim değişikliğiyle birlikte su seviyelerinde yaşanan düşüşler ise bu tehdidin yalnızca bir spekülasyon değil, somut bir gerçek olduğunu ortaya koymaktadır.

Ayrıca, kanal Vietnam'ın bölgedeki diplomatik gücünü de zayıflatabilir. Zira bu proje, Vietnam'ın Laos ve Kamboçya gibi komşu ülkeler üzerindeki tarihsel müzakere avantajını azaltarak, bölgedeki ekonomik ve siyasi ittifakları yeniden şekillendirme potansiyeline sahiptir.

Sonuç

Güneydoğu Asya haritası sessizce ama köklü biçimde değişiyor. Kamboçya, Çin nüfuzunun merkezî bir

halkasına dönüşürken; Vietnam, doğu ve güney sınırlarında Çin askeri varlığıyla çevrilmiş, giderek daha karmaşık bir savunma konumunda kendini buluyor. Bu jeopolitik değişimler ışığında Vietnam, ABD ile ilişkilerini derinleştirme yönünde adımlar atarken; Hanoi'deki bazı analistlerin de dile getirdiği gibi, "katlanılamayacak bir alternatif" korkusuyla, geleneksel dış politika çizgisinin ötesine geçerek alışılmadık ittifaklara yönelmek zorunda kalabilir.